

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm XXXVII. Venerabili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

bationibus cognoscendum, iuste ne, an iniuste excommunicatus fuerit. Quia siue vnum siue alterum ostendatur, parum refert ad absolutionem; cum vtroque casu conferenda sit, si satisfacere Reus paratus sit. Tertia est simplex petitio absolutionis, non allegando iniustam, vel irritam esse: Et hoc casu censetur supplicans fateri excommunicationem suam, ut bene hic docet Barbat. col. 2. arg. l. ad solutionem, 5. C. de re iudic. ubi dicitur, quod à iudice petens solutionis dilationem, sententiæ eius acquiescere conuincitur.

2. **EXTENTU** autem **NOTANDVM** est I. Quod interdum ab vtraque parte litigantium testes recipiantur, quorum depositiones, si fieri possit, ad concordiam redigi debent, ne perjurij crimine notentur, c. cum tu, 16. de testibus. Sin id fieri nequeat, quia prorsus contraria inter se dicunt, tum fides habenda est testium numero maiori, digniori, aut qui verisimiliora, & magis consonantia deponunt, de qua re Gl. hic ver. vtriusque partis, Barbatia col. 11. Abb. n. 7.

3. **NOTANDVM** II. Exceptiones, & probationes admittendæ non sunt, si vel inutiles, & nihil profuturæ sint, l. ad probationem, 21. C. de probat. Vel tempore nõ competente proponantur, ut hic. Si tamen Iudex, exceptiones, quæ suapte natura profunt, licet non debito tempore afferantur, eandemque probationes, sine protestatione, admittat, tum sententiam super eis proferre debet, uti Gl. hic docet, & sequitur Abb. n. 8. afferens exemplum, Si quis contra executionem sententiæ, posteaquam ea transit in rem iudicatam, excipiat esse iniustam, licet hæc exceptio tunc repellenda sit, iuxta c. inter Monasterium, de re iudic. si tamen ea à Iudice admittatur, & cognoscatur, tum etiam sententia proferri debet super iniustitia. Et hunc esse vnum casum, inquit, in quo sententia, posteaquam in rem iudicatam transit, retractari debeat. Alterum verò casum esse, si pars victrix fateatur, sententiam fuisse iniustam, secundum doctrinam Innoc. in c. quia plerique, n. 3. de immunit. Ecclesiar. Et tertius casus esse debet, si notorium sit aut fiat, sententiam iniuste latam esse. **Quorum**

omnium ratio est; quia præsumptio iuris, & de iure, quæ pro iustitia rei iudicatæ esse solet, cedere debet contrariæ veritati cognitæ, aut probatæ. Videri tamen possunt, quæ contra dictam Abb. doctrinam obijcit Barbat. hic.

CAPITVLVM XXXVII.

Venerabili.

PARAPHRASIS.

Cum Cephaludensis Episcopus à Friderico II. Imperatore spoliatus esset, Honorius III. mandauit Archiepiscopo Cusentino, ut illū ad Episcopatum, & alia sibi erepta restitui curaret, eoque plenè restituto, atque corporalem & pacificam possessionem adeptus, si Episcopus ob dilapidationem bonorum meritò suspectus est, virum prouidum & honestum coadiutorem eidem adiungat, sine cuius consilio nihil circa temporalia administrare debeat, donec Pontifex, veritate plenè perspecta, aliter prouideat: interim verò vtrique omnne genus alienationis interdictum sit.

Sed quia Archiepiscopus corporis infirmitate impeditus erat, causam hanc primum Abbati Panormitano, postea Theaurario Cusentino subdelegauit. Vtriusque autem processus Pontifex Honorius cassauit: Abbatis quidem, quia contra Apostolici rescripti formam, priusquam Episcopus restitutus esset, inquisitionem de ipso instituit, an de dilapidatione suspectus sit. Theaurarij verò, quia Archiepiscopus non poterat illi causam committere, posteaquam officio suo functus fuerat.

SUMMARIUM.

1. *Spoliatus iniuste ante omnia plenè restitui debet.*
2. *Si Episcopus & alius Prelatus ecclesiasticus suspectus de dilapidatione bonorum est, Coadiutor ei interdum datur, ita vt non omnis administratio, bonorum*

Nun 3 ruro

um tamen alienatio ei penitus interdicitur; interdum si maius periculum sit, interdicitur ei administratio in temporalibus.

3. Si delegatus Principis causam totam subdelegavit, functus est officio suo, postquam subdelegatus causam agere cepit.
4. Delegans delegatam à se potestatem revocare potest valide & licite, si iustam revocandi causam habeat.
5. Princeps aut quicumque Ordinarius iurisdictionem, etiam ad universitatem causarum contentiosam aut voluntariam in externo vel interno foro delegans, eam pro libitu suo revocare potest.
6. Revocare possunt etiam inferiores Ordinarii, eorumque Successores privilegia & facultates, si merè gratuito concessæ sint, ita ut non transferantur in donationem aut pactum propter aliquid vicissim receptum.

NOTANDUM I. Spoliatus iniuste ante omnia plenè restitui debet, ita ut corporalem possessionem rerum ereptarum, mobilium & immobilium, vna cum fructibus recuperet. Ita habetur etiam in causa 2. q. 2. c. 1. & seqq. & tradit Gl. hic ver. plenarie, Innocent. n. 1. Abb. n. 2. Barbat. col. 3. Videri potest c. 1. de restit. spoliat. in 6.

NOTANDUM II. Si Episcopus, aliusve Ecclesiæ Prælatus de dilapidatione bonorum non immeritò suspectus esse summaria inquisitione ac processu cognoscatur, interdum à Superiore (qui comparatione Episcopi, Summus Pontifex est) Coadiutor ei datur, ita ut licet non omnis administratio, tamen bonorum alienatio ei penitus interdicitur, sicuti hic notat Abb. n. 8. Imola n. 2. Barbat. col. 4. & 18. Gl. in c. licet Heli, 31. ver. de dilapidatione, de Simon. Interdum verò, si maius periculum esse videatur, statim suspenditur, seu interdicitur ei administratio in temporalibus, iuxta cit. c. licet Heli, & c. ult. de accusat. & videri potest Archidiaconus in c. Vulteranæ, 25. causa 12. q. 2. Postea verò plenus, & ordinarius processus in-

stituitur, ut appareat, quomodo Ecclesiæ prouidendum; & num Prælatus omnino proponendus sit. Sed potest etiam, non præsumpta inquisitione, an suspensus sit, statim fieri processus super veritate, videl. dilapidatione, si de ea infamatus sit, vel acculator aut denunciator adsit, qui ob Ecclesiæ periculum amovendum, per testes, aliave indicia veritatem demonstrare paratus sit, vti hic Abb. notat n. 8.

NOTANDUM III. Si delegatus Principis causam totam alteri subdelegavit, cesset functus officio suo, postquam subdelegatus causam agere cepit. Quamobrem ex eo tempore non potest le amplius immiscere, aut commissionem factam ad se revocare, aut alteri committere. Ita notat Gl. hic communiter recepta, ver. vices suas. Sed dum res integra erat, seu subdelegatus nondum iurisdictione uti cœperat, poterat subdelegans potestatem revocare, vti Gl. mox ver. non potuit. Quia id commune est omni commissioni ac mandato, ut dum res integra est, potestas commissa ad mandantem magis spectare censetur, idè què arbitratu eius revocari possit. Consentit c. quamuis, 6. eod. in 6.

Sed obijei potest: Quòd processus Abbatibus contra formam rescripti Apostolici (que perinde à subdelegato, vti à delegato obsequanda erat) institutus, omnino irritus fuerit; Ergo eo non obstante, poterat se immiscere Archiepiscopus, qui ei commisit. Respondeo, cum Imola hic n. 28. Quòd Abbas causam sibi commissam agere cœperat, quando eos, qui violentiam Episcopo intulerunt, citavit, licet postea perperam processerit. Vide quæ dicta sunt supra c. gratum, 20. hoc tit.

QUÆRES: An ipsemet delegans delegatam à se potestatem revocare possit. Respondeo dico I. Certum est, quòd revocare possit, si res integra sit, seu iudicium nondum cœpit. Sed etsi cœptum fuerit, saltem valide revocabit; quin etiam licite, si iusta revocandi causa subsit: ut quia, sublato impedimento, ipsemet causam cognoscere vult: dummodo delegatum indempnem servet; ne ipsi officium

cium suum damnosum sit. Nam ita etiam de alijs mandatarijs, ac procuratoribus, docent DD. in §. recte, Infit. de mandato, & videri potest Mol. tomo 2. disp. 552. n. 6. & quæ dixi lib. 3. tr. 4. c. 26. n. 6.

5 Dico II. Si Princeps, aut quicumque Ordinarius iurisdictionem, etiam ad vniuersitatem causarum, contentiosam aut voluntariam, in externo vel interno foro delegarit, eam arbitratu suo reuocare potest. Ita ex cōmuni docet Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 26. sect. 3. Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 33. n. 6. vbi monet, hanc doctrinam maximè veram esse, si Princeps iurisdictionem alicui etiam gratis commiserit v.g. ad dispensandum, legitimandum, à peccatis absoluendum. Quia, vt Baldus monet in l. 3. n. 10. C. de bonorum possels. vnde liberi, in concessione iurisdictionis semper intelligitur excepta suprema potestas Principis. Sed & inferiores Ordinarij eorūque successores priuilegia & facultates reuocare possunt, si merè gratuita data sint, ita vt non transferint in donationem aut pactum, propter aliquod vicillim receptum, sicuti idem Baldus monet, & legi possunt, quæ docui lib. 1. tr. 4. c. 23. n. 15. & seqq.

CAPITVLVM XXXVIII.

Significantibus.

PARAPHRASIS.

Juliana nobilis vidua, mentiens se pauperem literas à Sede Apostolica ad quosdam Iudices impetrauit super controuersia, quæ habebat cum Margaretha & filio eius. Hi citati coram Iudicibus excipiendo proposuerunt, quòd literæ subreptitiæ essent, quippe per suggestionem rei falsæ obtentæ, cum Juliana diues esset: quamobrem coram Domino, sub cuius iurisdictione erant, se conueniendos esse, & non coram alijs Iudicibus, illo non requisito. Hoc audito, Iudices illi delegati interloquendo pronuntiarunt, se vigore earum literarum procedere non posse. Deinde verò partes

compromiserunt in arbitros, hac conditione, vt si ij intra tempus ipsis constitutum, causam non deciderent, ad eosdem illos Iudices denuo deuolueretur. Cùm autem arbitri intra tempus definitum non pronuntiarent, iudices delegati iurisdictionem, iuxta compromissi formam, resumpserunt: Sed cùm partes se grauari ab illis sentirent, ad Sedem Apostolicam appellarunt: Eòque cognito processu Gregor. IX. respondit, acta eorum Iudicum irrita declaranda esse.

SUMMARIUM.

1. *Iudex ecclesiasticus in causis civilibus personarum, alterius temporali iurisdictioni subiectarum, ordinariè se non intromittit, nisi in extraordinarijs casibus, videl. propter defectum & negligentiam secularium Iudicum; item in causis personarum miserabilium, quales sunt pauperes, & oppressi, & ope destituti.*
2. *Si Iudex delegatus pronuntiat, sibi nullam iurisdictionem competere, parte non appellante à sententia hac interlocutoria, transit ea in rem iudicatam.*

PRO intellectu huius c. aduerte; Quòd Iudex Ecclesiasticus in causis civilibus personarum, alterius temporali iurisdictioni subiectarum ordinariè se non intromittat, iuxta c. nouit, 13. de iudic. c. causam, 7. Qui filij sint legitimi: sed in quibusdam casibus extraordinarijs, videl. propter defectum, seu negligentiam Iudicum secularium, c. licet, 10. de foro compet. Item in causis personarum miserabilium, cuiusmodi sunt pauperes, & oppressi, atque ope destituti, c. super quibusdam, 26. in fine, de verb. signif. c. 1. & 2. d. 87. Hæc itaque causa fuit, cur rescriptum & delegatio Apostolica subreptitiæ iudicata sit, quia eam causam Pontifex nō suscepisset, sed ad proprium seculare forum ablegasset, si viduam nobilem ac diuitem esse sciisset. Vide quæ dixi lib. 4. tr. 9. c. 2. n. 2. & 3.

NOTANDVM Vn. Si Iudex delegatus 2 pro-